

(Oqaatigisat toqqammaviussapput)

Aningaasanut inatsisissatut siunnersuutip siullermeerneqarnera –

Atugarissaarnerulernissamut aqutissiuineq?

Aningaasanut inatsisissatut siunnersuut sapinngisamik imminut ataqatigiittussaavoq, imatut paasillugu isertitat aningaasartuutissallu imminnut naapertuuttussapput, tassanilu soorunami nunatta niuernikkut isertitassai aallaaviusussaapput, taamaattumik pisuussutitta iluanaarutiginiisaat, assersuutigalugu aatsitassanut inatsit aqutigalugu qulakkeerniarneqartussaallutik, avammut tunisatta qaffasinnerpaamik iluaqutaanissaat pingaarutilerujussuuvoq, aammalu akileraarutitigut isertitat innuttaasumik iluaqutaanissaat qulakkeerlugu inissineqartariaqarlutik. Akileraarutinullu atatillugu soorunami akileraartartut akissaarsiamikkut qaffasinnerusumik inissisimappata (akunnattumik isertitaqartartut amerlanerussuteqarluarlutik) taava aamma aningaasartuutitut matussusiisinnanermut aqutissiuineqataasinnaammata tamanna anguniagaq pingaarutilipilussuuvoq - tamarmik ataqatigiipput.

Taamaattumik immitsinnut aperisariaqarpugut, qanoq aningaasanut Naalakkersuisut inatsisut siunnersuutaat inuiaqatigiit amerlanerussuteqarluartuanut iluaqutaatigisinnaanersoq, tamanna qanoq Naalakkersuisut qulakkeersimavaat, Procentit qassit inuiaqatigiinni inatsisissaq iluaqutigissavaat, Naalakkersuisut? Inatsisartoqatikka? Sunaana attassinnaasariaqaripput?

Ila apeqquaterpassuit qulakkeerniniartariaqarpagut uunga siunnersuummut angissagutta akerliussaguttalluunniit. Oqaaserpassuillu annissinnaavagut kusanartut, taamaattorli timitaliinitta taamaallaat qulakkeersinnaavaa uagut qinikkat ingerlatsinitta inuiaqatigiinni kikkunnut iluaqutaanissaa.

Angallannermut atatillugu kiffartuussinermi isumaqatigiissut tassunga ersersitsisuuppat taava tamatta eqqarsariarnissatsinnut tunngavissaqarluarpugut, taamaattumik Naalakkersuisut aperisariaqarpagut taamannak. Tamannalu qulakkeertinnagu aningaasanut inatsisissaq nalilersoruminaattorujussuuvoq – pitsaasuunersoq imaluunniit allannngortitertariaqarnerasoq. Ukiorpasuarini qangatut ileqqulernikuusoq tunngavigalugu takorlooreersinnaavarput inuiaqatigiinni qanoq ikitsigisunut aningaasanut inatsisissap iluaqutaanissaa, taavalu isumaginninnermut tunngatillugu inuiaqatigiinni “sinneruttorpassuarlut” ikip mattutissaatut aningaasaliilluni? Soormi nutaamik eqqarsarluta qulakkeerniarlugu aalajangerutsigu una inatsisissaq minnerpaamik innuttaasut 75-80%-iannut – tassa amerlanerussuteqarluartunut iluaqutaasussatut siunnerfigingutsigu? Tamanna ajornarpaa? Angorusunneqanngilaa?

Qanoq tamanna inatsisissamut siunnersuummi qulakkeerniarneqarpa? Uani siunnersuummut oqallinnermi aamma Naalakkersuisut aammaarlutik eqqaaqqippaat aqutseriaatitsinni

aaqqissuuseqqinnissaq. Oqaaseq ila neriulersititsinnaaqaq, imaqartariaqarporli. Tassani ikioqatigiilluta ingerlasariaqarpugut, immitsinnut tusarnaarluta. Ukiaq mannmut siunnersuuteqarpunga immikkoortunik marlunnik - Imm. 144 & 143-tut maani oqaluuserisassatsinnik. Tassani ilaatigut aqutseriaasitta inuiaqatigiinnut sunniutai/sunniutipilui piffissarititaasup iluani samminiarsaraakka, nalunngittariaqaratsigumi suna aaqqissuuteqqissallugu inuiaqatigiit atugarissaarnerulernissaanut aqutsissiuiniarnitsinni, taavalu taamaasereernikkut sakkussaqaq alla, tassalu naammassisaqarsinnaassuseqarnermut (produktivitet) ataatsimiititaliarsuarmik pilersitsinissamik siunnersuuseqarlunga, tamanna nunani allani misilittagaqarfigineqareerpoq, aammalu OECD-mi World Bank Group-imilu tassunga "sakkussanik" quppersakkaminni aamma tamanut atorsinnaasunik takannaarlutik. Oqassanngilanga taakku uagutsinnut tulluuttuunersut, tassami nuna inuilu sukumiisumik ilisimasaqarfigineqartariaqaramik angusaqarfiusumik iluaqutaasussamillu angusassangaanni. Ukiorpaaluit qaangiupput inatsisartuni qaqikkakku nunarsuarmioqatitsinni timitalimmik iluaqutaasumik nunami pissutsit misissorluariarlugit ilorraap tungaanut alloriarnissamut qanoq iliortoqarnissaanik sinaakkusiortartoq, Ilisimatoq Jeffrey D. Sachs, Columbia Universititimi taanna atorfeqarpoq, nunallu assersuutigalugu Polen komunistiskiusumik ukiorpassuarni aqunneqareerluni EU-mut tamakkiisumik ilaasortanngornissaat qanoq ingerlasoqarnissaanik ilitersuusiornikuulluni Polenimiut manna tikillugu iluaqutigilluagaanik. Afrikamilu nunarपालunnt aamma siunnersortaanikuulluni. Ilisimatoq taanna nersornaatinik arlalinnik tunineqarnikuuvoq, The World Economist-imilu aningaasaqarnermut ilisimasaqarnerpaat pingasut akornaniittutut inissineqarnikuulluni, Naalagaaffiit Peqatigiit Generalsekretærianut Ban Ki Moon-imut ilaatigut piujuaannartitsinermut anguniakkanut tunngatillugu immikkut siunnersortaalluni. Taamaattumik nunatsinni aaqqissuuseqqinnissamut iliuusissat naammassisaqarsinnaassuseqarnermut (produktivitet) misissuinerit aallavigalugit aqutissiuinnaalluarluni. Ilisimatuut tamakku tigussaasumik uppersaartilimmik iluaqutaanikuupput, qularinngilaralu nunatta annertuumik aamma iluaqutigisinnaassangaluaraa.

Uunga kakkiuppara Jeffrey D. Sachs-ip ilisaritinnera angusaalu:

<http://jeffsachs.org/about/>

Angallannermi aaqqissuuseqqinneq: Nammatassaareersut qaavatigut aamma nunatta avataaniit aningaasanik miliartilikkaanik atorluta, innuttaasut tamarmiulluta akilersugassatsinnik, inunnulu ikittuarannguaannanut iluaqutaasussamik nammakkiiniarutta, suli innuttaasunut toqqusassiinitta kinguneriinnassavaa inuuniarnermi atugassaannut suli annertunerusumik, annertoreersunillu nammakkiinissarput. Akisussaassuseqartariaqarpugut, tamannami tunngavigalugu qinigaanikuungatta.

Avataaniit aningaasaliineq....

Oqaatsit taakku oqissorinartut ukiuni kingullerni nalignnaaleriartuinnartut ila qanormita isumaqarpat? Tassami Naalackersuisut annertusiartuinnartumik atorpaat sorpassuarnut, aamma inuussutissarsiornikkut siuarsaniarnerminni, imatullu isumaqalersitsiniarsaralutik, tassa akeqanngittorsuarmik aningaasaliiffigilerpaatigut. Kisianni pissutsit taamaavinngillat, suungaluartunulluunniit, nunaqarfinni takornariarnermi siursaanerni "avataaniit" aningaasaliineruppat, mittarfiliornissanut aningaasaliineruppat, allanulluunniit aningaasaliineruppat IMAANNGILAQ akeqanngittumik inussiarnisaarnermik aningaasaliissutaasut, kisiannili naatsorsuutigineqartariaqartoq taakku "avataaniit aningaasaliissutit" soorunami ernialerlugit iluanaarutigisassanngorlugit nunatsinnut taarsigassiissutaasut. Taamaattumik kalaaleqat, oqaaseq taanna tusaraangakku mianersorluaqqinnaarnissarnik eqqarsarluaqqinnaarnissarnillu tunngaviliisariaqarpoq. Pissutsimmi piviusut nunatsinni imaapput akiliisussat - kalaallit ILLIT uangalu inuiaqatigiit tamattaasugut, nunaqarfimmiumugutta sumiluunniit illoqarfimmiumuguttaluunniit makku "avataaniit aningaasaliinerit" akilertussaavagut, annernarpaasussaavorlu kalaaleqatitsinni pissakinnerpaanut. Taakkulu ajoraluaqqinnaartumik nunatsinni aqutsinerlunnerujussuaq pissutigalugu 70% sinnereernikuuat, allatut paasillugu, inuit sisamaagaangata pingasut pissakittuusarput, avataaniillu aningaasalersornerup pissutsit aaqqinnagit suli pissakinnerulersitsiinnartussaanerat naatsorsuutigisariaqarparput, tassa pissutsit piviusut.

Taamaattumik qinikkatut qulakkeertariaqarparput angallannermi aaqqiineq attanneqarsinnaasoq, tassaasariaqarmat innuttaasut amerlanerussuteqarluinnartuisa atorsinnaasaat, akissaqarfigisaat, unalu Naalackersuisut "noqartuusillusi" siunniussarsi innuttaasut pigissaarnerpaat ikittuaraarsuit taamaallaat iluaqutigisussaavaat, tamanna attanneqarsinnaava? Attassisinnaanermik ilissi tassa paasinnittariaaseqarneri? Asasakka Naalackersuisut, alloriarneq siullertut aaqqeeqatigiitta innuttaasut amerlanerussuteqarluartuisa atorsinnaasaannik, akikinnerusumik aammalu nammakkiinnginnerusumik.

Oqaluttarfimmiit immersorlugit saqqummiussassat:

Sanaartorneq/Inissialiorneq:

Ilinniartitaaneq:

Ulluinnarni akit inissisimanerat:

Piginneqatigiiffiit:

Aningaasaqarnikkut sectori: Aningaaserivik, illuliornermi aningaaserivik, utoqqalinersiaqalernissamut aningaasaateqarfik, sillimmasiisarfik, pappilissat nalillit pilersinneri. Tassunalu pilersinneratigut angusassat pingaarnerit aamma ilagaat aningaasat nunatsinni kaaviaarnerulernissaat, massakkummi nunatsinnut tulluanngettulluunniit avammut ingerlaqqereertarnerat tamatta naammagisinnaanngilarput.

Tassanilu immikkut illuliornermi aningaasanik atorniartarfik – realkredit: Siunertaasariaqarpoq nunatsinni angerlarsimaffeqariaasitta nutarternissaa, attartortuusumiit piginnittuusumut ikaarsaartariaqarpugut, makkulu qangarsuaaniilli atuussimasut soorlu BSU-mi illuliornerit ukiorpassuarni ilaatigut akilersoriarlugit naammassinnginnerani nuunnermi annaasinnaasat ugguuna ilaatigut aaqqiiffigineratigut, ilaatigut tunngavigalugit aaqqissuusseqqittariaqarpugut attartortut 80% missaaniittut mumiganik namminerisamik piginnittutuut 80% ukiuni qulikkaartuni marluk pingasut missaani aaqqissuusseqqittariaqarpugut. Nunani avannarlerni tamanna iluatsilluarneratigut allaat sulisartukkormiut massakkut namminerisaminnik illuuteqarlutik atugarissaanerulernermit aqutissuusseqataanikuupput.

Naammassisaqarsinnaassuseqarnermut (produktivitet) ataatsimiititaliaq:

Qulakkeerniartariaqarparput tamattaalluta nunatta karsia aqutigalugu aningaasaliinerit amerlanerussuteqarluartunut iluaqutaasussanngorlugit atorneqalernissaat, tassalu suliassatta pingaarnersaa. Taamaattumik aamma qulaani tikillatsiareerakku uka imm 143-utut oqaluserisassanngortinneqarnikummat aaqqissuusseqqinnissamut eqqartueqatigiinnitsinni tigussaasumik aaqqiiniarnitsinni periarfissatsialattut siunnersuut taperseqqunaqaaq, sulimi allamik tigussaanagerusumik aaqqissuusseqqinnissamut iliuusissanik apuussaartoqarnikuunngimmat.

Taama oqaaseqarlunga aammalu minnerunngitsumik qulakkiigassanik apeqquteqarlunga Aningaasamut Inatsisissap siullermeerneqarneranut oqaaseqarpunga. Uteqqillara uagut qinikkat pingaarnarpaatut suliassaraarput inuiaqatigiit atugarissaarnerulernissaanik qulakkeerinninnisarput.

Naggataatigut ippassaq Naalakkersuisut siulittaasuata ammaanermi oqalugiaataa pillugu oqaaseqaatikka innersuussutigissavakka.

Qujanaq